

'De landbouwmecanisatie van de toekomst', een nationaal onderzoek

Federatie Agrotechniek, Rabobank en AgroVak
9 december 2008

'De landbouwmechanisatie van de toekomst', een nationaal onderzoek

in opdracht van Federatie Agrotechniek, Rabobank en AgroVak
uitgevoerd door Reed Business Online
in het kader van het openingscongres van AgroVak
9 december 2008

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Voorwoord

2.1 Agrarische sector in beweging

2.2 Openingscongres 'Agrarische schaalvergroting: grenzeloos'

3. Nationaal onderzoek 'De landbouwmechanisatie van de toekomst'

3.1 Aanpak

3.2 Respondenten

3.3 Resultaten

3.4 Algemene conclusie

'De landbouwmechanisatie van de toekomst', een nationaal onderzoek door Federatie Agrotechniek, Rabobank en AgroVak

1. Inleiding

Het beroep boer is een van de oudste beroepen ter wereld. Sinds het begin van de mensheid is de vraag om voedsel van de bevolking ingevuld door deze beroepsgroep; de verwachting is dat dit tot in lengte van dagen het geval zal blijven.

Vanaf het prille begin van het agrarisch ondernemerschap tot op heden is er vanzelfsprekend veel veranderd. Met name in de laatste eeuw is er sprake van een enorme mondiale bevolkingsgroei en als gevolg daarvan een explosief gestegen vraag naar voedingsproducten voor mens én dier. Om aan deze vraag te kunnen voldoen heeft de agrarische sector een scala aan oplossingen bedacht: optimale gewaskeuze, opbrengstverhoging door ziektepreventie en toedienen van (kunst)mest, betere bewaarstechnieken, irrigatie, vergroting areaal door inpoldering en landaanwinning en natuurlijk het ontwikkelen van technieken en machines om de vruchten beter en sneller te kunnen planten, verzorgen en oogsten. Juist deze laatste ontwikkeling is het bestaansrecht van de sector agrotechniek.

Zowel de Nederlandse agrarische sector in het algemeen (akkerbouw, tuinbouw, veehouderij) als de sector agrotechniek in het bijzonder staan wereldwijd bekend om hun hoge ontwikkelingsgraad. Waar een klein land groot in kan zijn! In het belang van deze voortdurende doorontwikkeling is het cruciaal dat deze twee sectoren goed met elkaar in gesprek blijven, elkaar ontmoeten, elkaar informeren en van elkaar leren. En waar kan dit beter dan op een beursvloer en in een congreszaal tijdens Agrovak 2008: dé ontmoetingsplaats waar de laatste stand van de agrotechniek wordt gepresenteerd aan de huidige populatie Nederlandse agrarische ondernemers.

Juist nu wil men weten wat er allemaal mogelijk is én wat men kan verwachten. In deze tijden van financiële recessie is het goed om te weten wat de toekomstverwachtingen en -plannen van alle partijen zijn. Deze informatiebehoefte leeft bij de Rabobank, Federatie Agrotechniek en beursorganisatie AgroVak (Amsterdam RAI, Expo Management en Libéma). Daarom hebben wij de handen ineen geslagen voor een groot onderzoek onder agrarische ondernemers, uitgevoerd door Reed Business Online.

Dit onderzoek vormt de basis voor het openingscongres van AgroVak 2008, waar de laatste stand van zaken én visie op de toekomst besproken wordt door prominente topondernemers uit de sectoren akkerbouw, melkveehouderij en loonwerk, hoogwaardigheidsbekleders van de Rabobank en het Ministerie van Landbouw, Natuur & Voedselkwaliteit. Dit onderliggende rapport doet op overzichtelijke en beknopte wijze verslag van alle resultaten van het onderzoek.

We zijn dan ook zeer vereerd dat de opening van dit congres wordt verricht door LNV-minister Gerda Verburg. Wij zien dit als een bekrachtiging van het feit dat de agrarische sector voor Nederland van enorm belang is en dat deze sector altijd gezamenlijk moet blijven innoveren om vol vertrouwen naar de toekomst te kunnen kijken. Wij wensen u een goede AgroVak 2008 toe!

Gerrit Weijers, Federatie Agrotechniek
Piet van de Port, Rabobank Nederland
Willem Bierema, AgroVak

2. Voorwoord

2.1 Agrarische sector in beweging

Voortschrijdende schaalvergroting van bedrijven, toenemende automatisering en robotisering, zuinigere en schonere motoren, ontwikkeling en toepassing van alternatieve technieken zoals elektrische werktuigaandrijving. Maar ook productie en gebruik van biobrandstoffen, steeds grotere werkbreedtes machines, opkomst van meerdere landbewerkingen in één werkgang, precisielandbouw door middel van satellietnavigatie en steeds verdere schaalvergroting: de agrosector is volop in beweging. Mede op basis van het onlangs verschenen WUR-rapport 'Melken in de nieuwe realiteit' wordt er van uitgegaan dat de bedrijfsgrootte van gespecialiseerde melkvee- en akkerbouwbedrijven de komende jaren sterk zal toenemen. Voor deelnemers en bezoekers van AgroVak is het interessant te weten wie straks het werk gaat verrichten op deze bedrijven. Wordt het eigen mechanisatie of loonwerk, of toch maar samenwerken?

2.2 Openingscongres 'Agrarische schaalvergroting: grenzeloos?'

AgroVak, Rabobank en Federatie Agrotechniek organiseren tijdens de landbouwakbeurs AgroVak 2008 (9-12 december in Brabanthallen 's Hertogenbosch) het openingscongres 'Agrarische schaalvergroting: grenzeloos?'. Input is ondermeer een onderzoek naar de toekomst van de landbouwmechanisatie bij verdere schaalvergroting. In dit branchebrede, nationale onderzoek worden scenario's geschetst over de toekomst van de Nederlandse agro-industrie. Bedrijven met 300 melkkoeien of 500 hectare akkerbouwgrond: hoe denken akkerbouwers, melkveehouders en loonwerkers over de mechanisatiegraad op deze agrarische bedrijven van de toekomst die steeds verder toenemen in bedrijfsgrootte? Gaan de landbouwbedrijven meer investeren in arbeidskrachten, melkinstallaties, voersystemen en voederwinning? Of gaan ze meer werkzaamheden uitbesteden aan de loonwerker of meer samenwerken met collega-ondernemers?

Resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd en besproken tijdens het AgroVak-openingscongres. Aan het eind van het congres zijn de resultaten van het onderzoek door middel van stellingen bediscussieerd door de aanwezige toehoorders en discussiepanel onder leiding van de dagvoorzitter. De stellingen zijn gebaseerd op de meest interessante resultaten vanuit het onderzoek.

3. Nationaal onderzoek 'De landbouwmechanisatie van de toekomst'

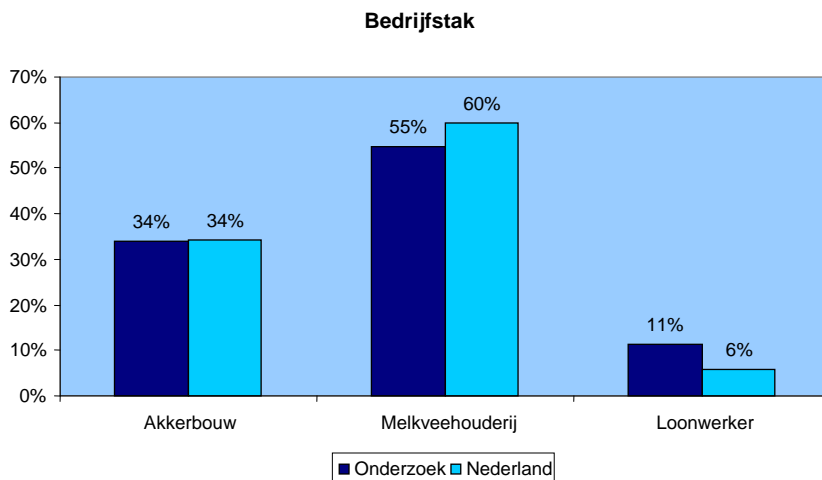
3.1 Aanpak van het grote landbouwmechanisatie-onderzoek van de toekomst

Het onderzoek werd online uitgevoerd door Reed Business Online, onder de bezoekers van Boerderij.nl en via een direct e-mailing aan de doelgroep van Boerderij en Trekker & Werktuig, in oktober en november 2008. Doelgroep zijn Nederlandse akkerbouwers, melkveehouders en loonwerkers.

Diverse vragen hebben antwoordcategorieën die zijn samengesteld op schalen. De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt en 5 de hoogste score (bijvoorbeeld geen vertrouwen – rotsvast vertrouwen).

3.2 Respondenten

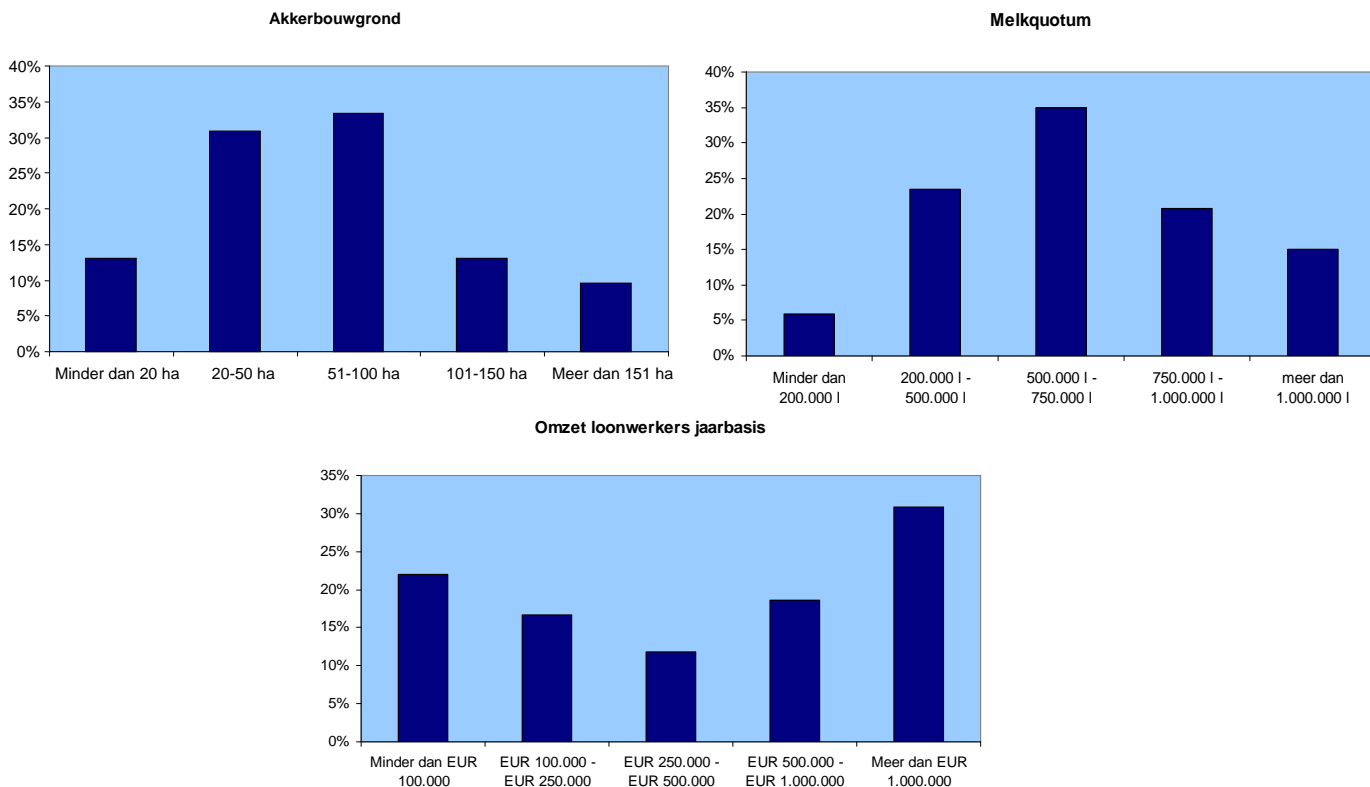
In totaal hebben ruim 3.700 mensen deelgenomen aan het onderzoek. Hiervan vielen 2.400 respondenten in de benoemde doelgroep van akkerbouwers, melkveehouders en loonwerkers. De verhouding tussen de diverse groepen zijn in lijn met de Nederlandse verdeling. Aan alle deelnemers zijn in totaal 17 vragen gesteld.

3.3 Resultaten

Bedrijfsgrootte

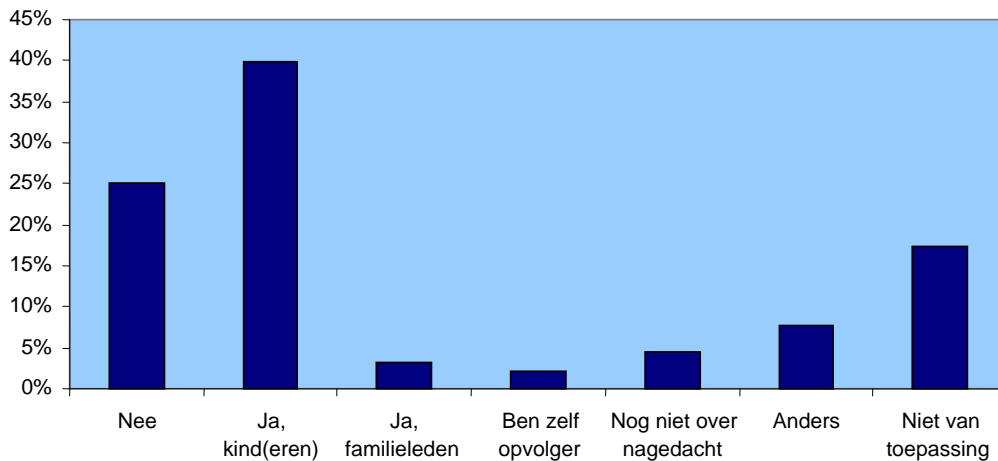
Het onderzoek besteedt ook aandacht aan de bedrijfs grootte van deze akkerbouwers, melkveehouders en loonwerkers. Opvallend aspect is dat de omzethoogte van de loonwerkers die hebben gerespondeerd boven 1 miljoen euro ligt.

Bedrijfsopvolging

Bedrijfsopvolging staat ook op de agenda. 42% heeft geen bedrijfsopvolging of geeft aan dat het op hen niet van toepassing is. Van de ondervraagden geeft 40% aan dat de bedrijfsopvolging geschiedt middels hun kinderen. Een klein percentage heeft over dit onderwerp nog niet nagedacht.

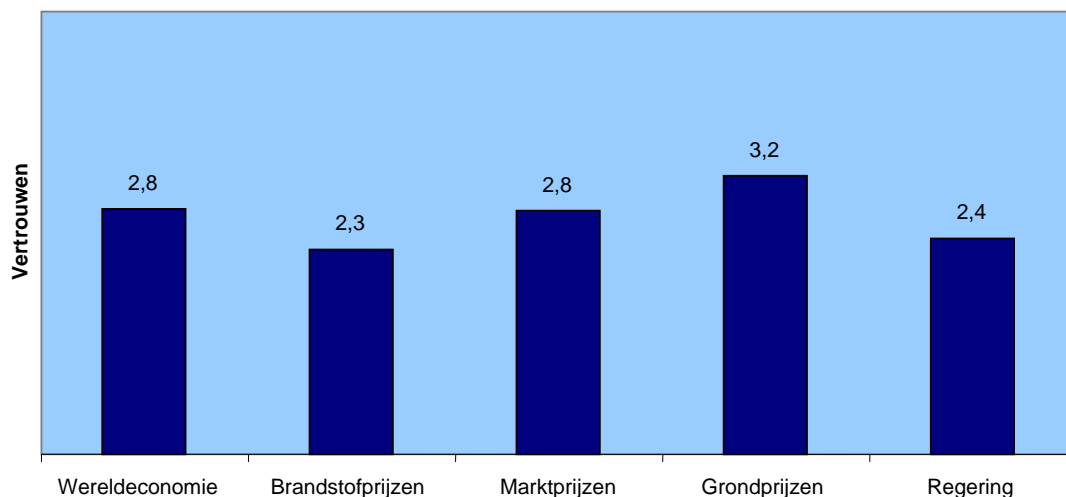
Bedrijfsopvolger

Vertrouwen in de economie

Het totale vertrouwen in de economie is gezien de huidige situatie redelijk te noemen. Opvallend is dat er een beetje vertrouwen is in de Nederlandse grondprijzen. Kijken we naar de wereldeconomie, de brandstofprijzen en het Ministerie van LNV, dan kunnen we constateren dat daar relatief veel minder vertrouwen in is. Akkerbouwers hebben meer vertrouwen in de grondprijzen dan melkveehouders. Loonwerkers hebben echter het minste vertrouwen in de wereldeconomie en de brandstofprijzen.

Vertrouwen in

* De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt (geen vertrouwen) en 5 de hoogste score (rotsvast vertrouwen).

Verwachting over schaalgrootte Nederlandse bedrijven en eigen bedrijf

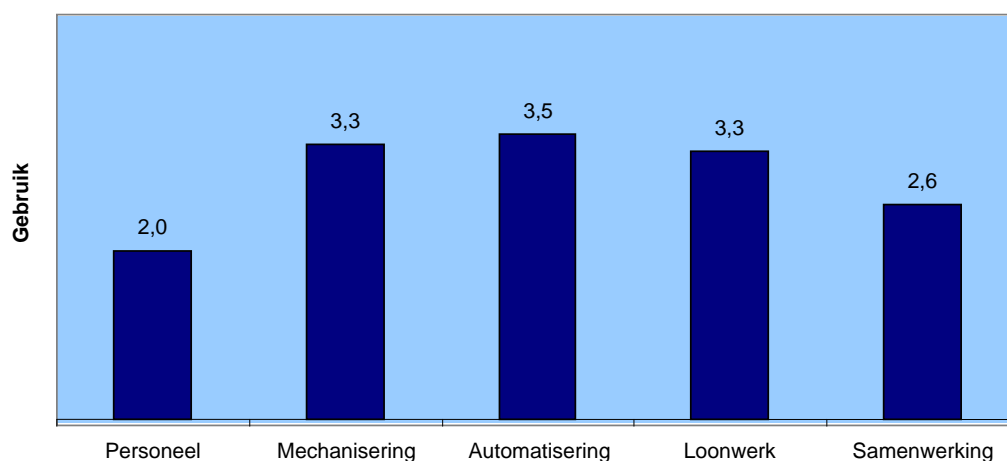
De respondenten hebben vertrouwen in de toekomst en verwachten een geleidelijke toename van de schaalgrootte bij zowel hun eigen bedrijf als Nederlandse bedrijven. Het vertrouwen in hun eigen situatie is wel groter. Bij Nederlandse bedrijven verwacht men overigens ook dat de verschillen per regio anders zullen zijn. Tussen de verschillende bedrijfstakken zijn kleine verschillen. In het bijzonder melkveehouders verwachten de meeste groei in hun bedrijven.

Schaalgrootte	NL	Eigen bedrijf
Nee, ik verwacht een krimp	2%	4%
Nee, ik verwacht een stabiele situatie	3%	12%
Nee, ik verwacht nauwelijks een toename	3%	14%
Ja, ik verwacht een geleidelijke toename in schaalgrootte/ groei	49%	59%
Ja, ik verwacht een verdubbeling van de schaalgrootte/ groei	9%	7%
Ja, ik verwacht een schaalgrootte/ groei door verbreding	3%	5%
Ja, het zal echter regionaal verschillend zijn	30%	-
Totaal	100%	100%

Groei

De vraag m.b.t. groei is uitsluitend gesteld aan akkerbouwers en melkveehouders. De respondenten verwachten vooral met inzet van automatisering de groei te kunnen opvangen. Melkveehouders zijn hierin vooruitstrevend. Akkerbouwers daarentegen verwachten juist meer groei te gaan maken door mechanisering. Loonwerkers zullen in de toekomst ook vaker ingezet gaan worden door melkveehouders. Van samenwerking en inzet van extra personeel zal minder gebruik gemaakt gaan worden.

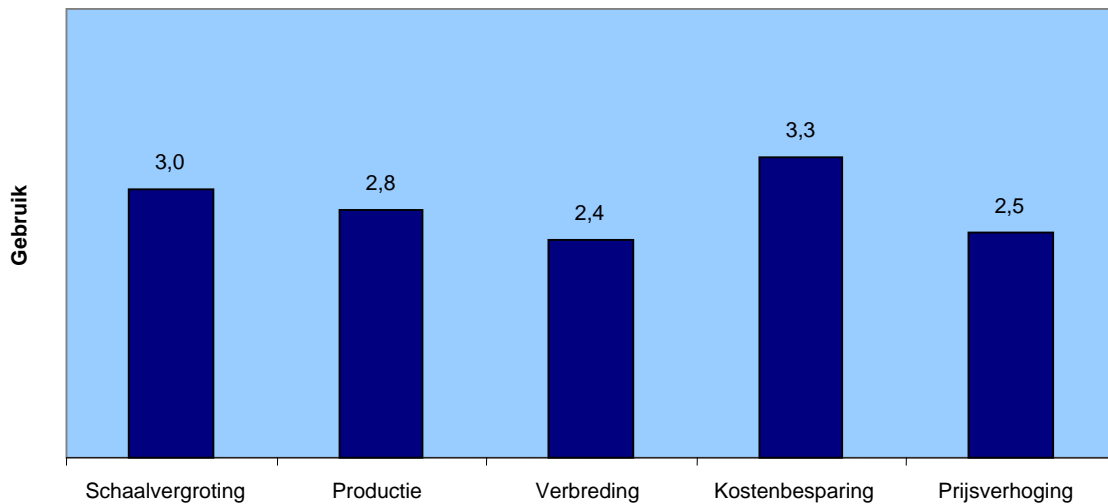
Bij groei, gebruik maken van:

* De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt en 5 de hoogste score.

Daarnaast zal groei ook gerealiseerd worden door een besparing in de kosten, schaalvergroting en intensivering van de productie. Melkveehouders verwachten hierin meer te groeien dan akkerbouwers. Prijsverhoging en verbreding zullen vaker door akkerbouwers worden ingezet.

Realiseren van groei

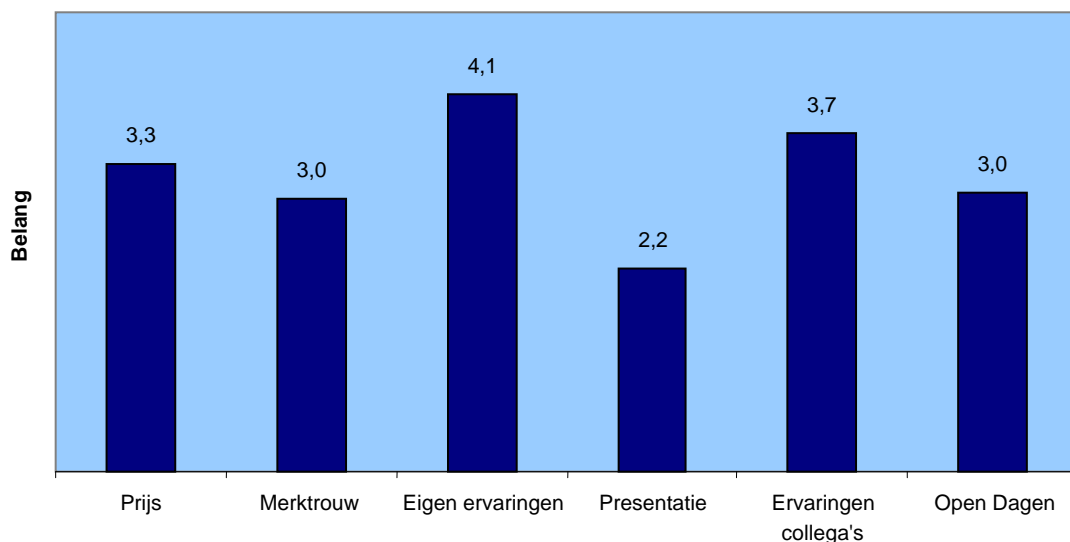

* De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt en 5 de hoogste score.

Investeringsoverweging

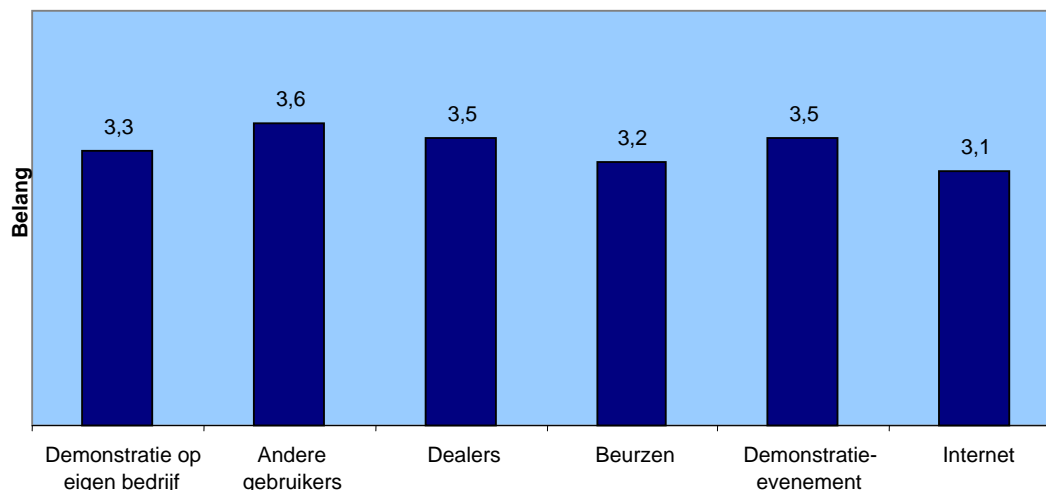
Wanneer in de toekomst geïnvesteerd gaat worden zal men vooral afgaan op eigen intuïtie of mond-op-mond reclame via ervaringen van collega's. Akkerbouwers gaan meer af op deze informatie bron ten opzichte van loonwerkers. Statische presentatie (showrooms, folders ed) worden als minst belangrijke bron aangegeven om informatie te winnen bij te maken investeringen. Opvallende factor is dat respondenten aangeven niet merktrouw te zijn. Demonstraties bij dealers of op het eigen bedrijf worden als een voordeel gezien.

Overwegingen bij investeringen

Informatievoorziening bij nieuwe landbouwmachines

* De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt en 5 de hoogste score.

Koopmotieven

De respondenten zijn gevraagd hun drie belangrijkste koopmotieven aan te geven bij de aanschaf van een landbouwmachine. De totale kostenfactor (running cost en aanschafprijs) alsmede het service niveau en de relatie met de leverancier zijn de voornaamste factor. Veiligheid en merk zijn minder van belang als koopmotief. Milieuvriendelijkheid is van het minste belang.

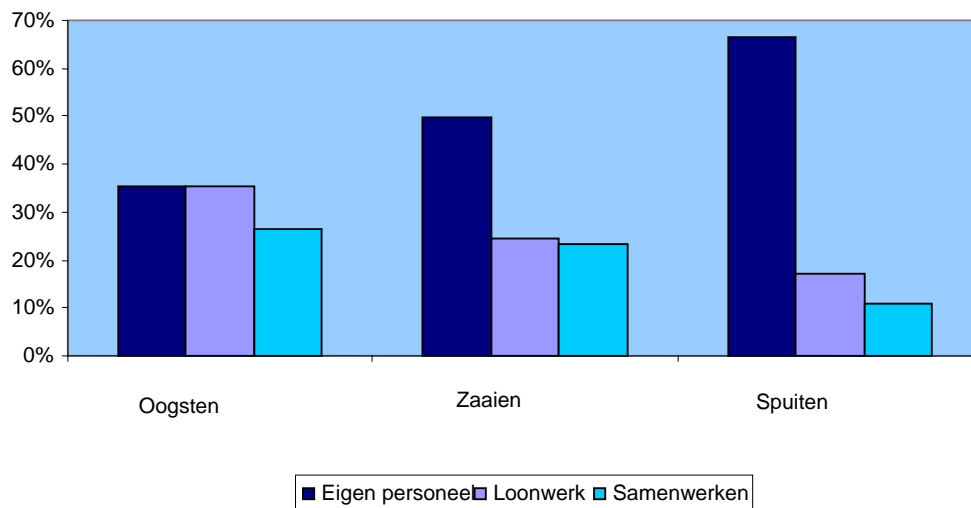
Koopmotief	Bedrijfstak			Totaal
	Akkerbouw	Melkveehouderij	Loonwerker	
1: Milieu	7%	5%	9%	6%
2: Running costs	59%	56%	63%	58%
3: Ergonomie	20%	17%	21%	18%
4: Veiligheid	19%	20%	31%	21%
5: Merk	25%	18%	32%	22%
6: Service	69%	67%	61%	67%
7: Levensduur	43%	57%	47%	51%
8: Aanschafprijs	64%	61%	47%	60%
9: Restwaarde	20%	18%	30%	20%
10: subsidie(s)	19%	15%	8%	15%

Specifieke vragen voor akkerbouwers

Groeirealisatie

Akkerbouwers verwachten de toekomstige groei van hun bedrijf met name op te vangen door het inzetten van eigen personeel. Samenwerken is van klein belang en loonwerkers zullen voornamelijk ingezet worden voor het oogsten van de gewassen.

Akkerbouw groei opvangen met

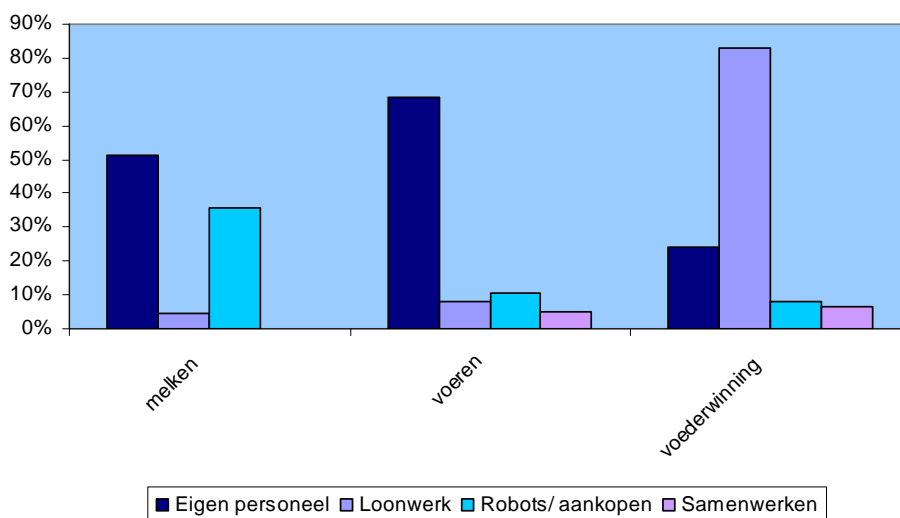

Specifieke vragen voor melkveehouders

Groeirealisatie

Melkveehouders verwachten in de toekomst in het bijzonder met robots en eigen personeel de groei op te kunnen vangen. Robots zullen ingezet worden voor het melken. Eigen personeel voornamelijk voor het voeren. Voederwinning, net als bij het oogsten van de akkerbouwers, zal gerealiseerd worden door de inzet van loonwerkers. Samenwerken is voor melkveehouders van het minste belang.

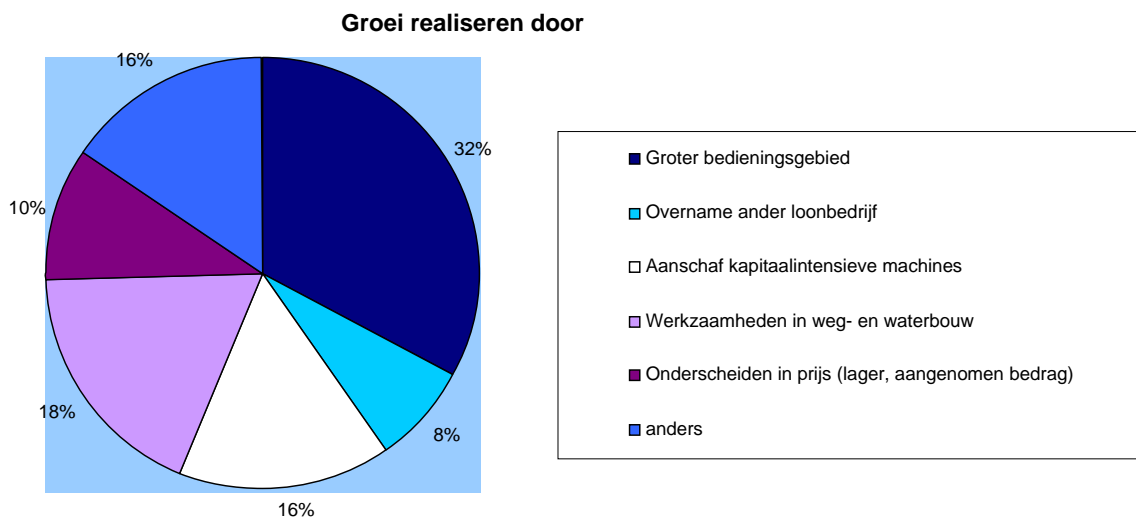
Melkveehouderij groei opvangen met

Specifieke vragen voor loonwerkers

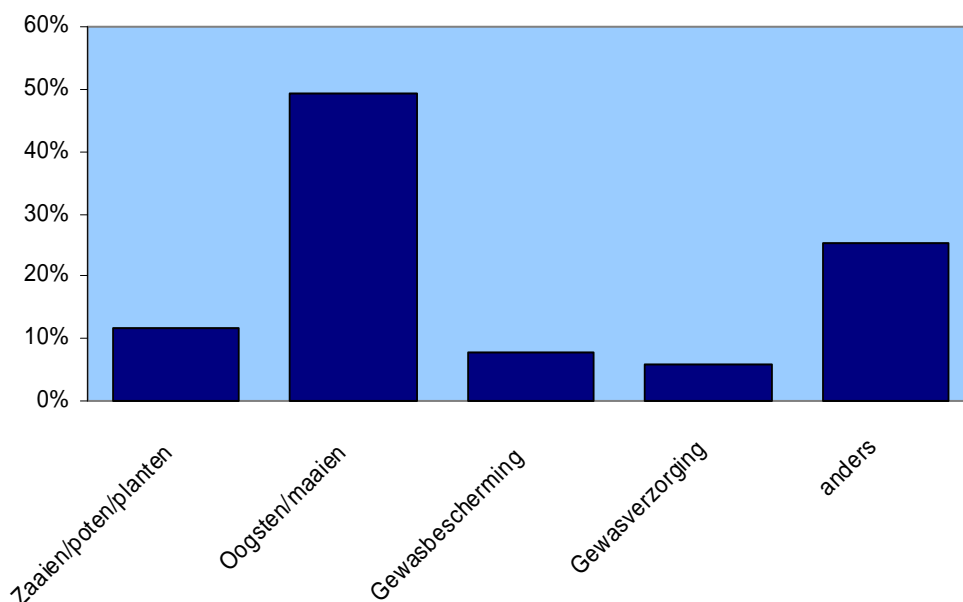
Groeirealisatie

Loonwerkers verwachten in de toekomst hun groei te realiseren door een groter bedieningsgebied te hanteren. Overname van andere bedrijven en zich onderscheiden middels de prijs is minder van toepassing.

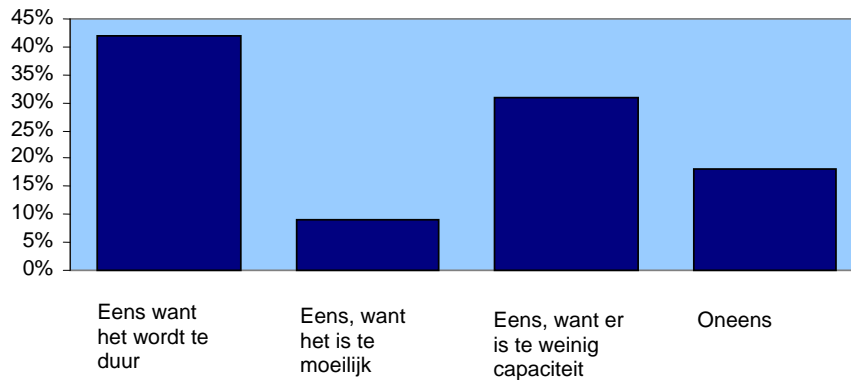
Op het gebied van akkerbouw gaan loonwerkers zich steeds meer specialiseren in het oogsten en maaien om hun groei te realiseren. Dit komt overeen met de vraag vanuit akkerbouwers om hun groei te laten realiseren door middel van het inzetten van loonwerkers bij het oogsten.

Bij groei specialiseren in

Over de stelling dat het loonbedrijf steeds meer werkzaamheden zal gaan overnemen van de akkerbouwers, is 82% van de loonwerkers het eens. De reden van deze verschuiving zit voornamelijk in de hoge kosten om het zelf te blijven doen en het gebrek aan aanwezige capaciteit bij de akkerbouwers zelf.

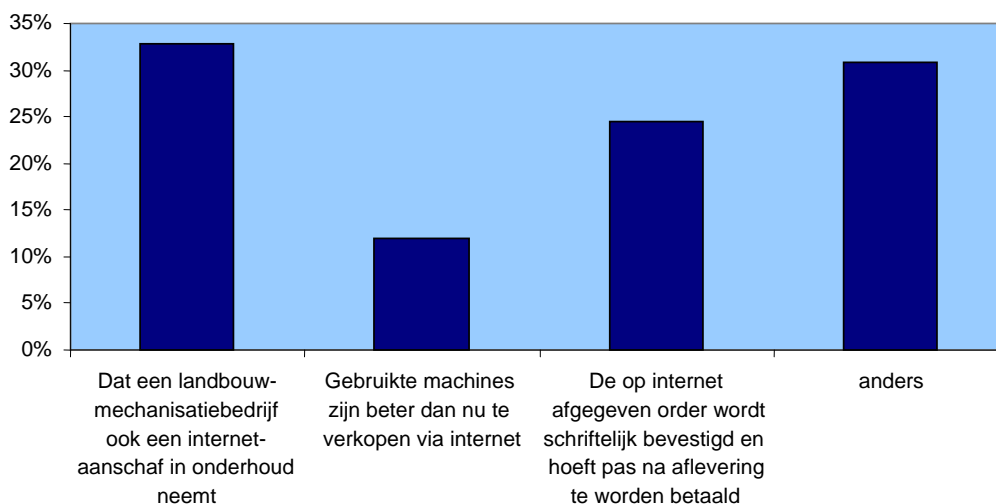
Activiteiten overnemen van agrariërs

Internetgebruik bij het aanschaffen van machines

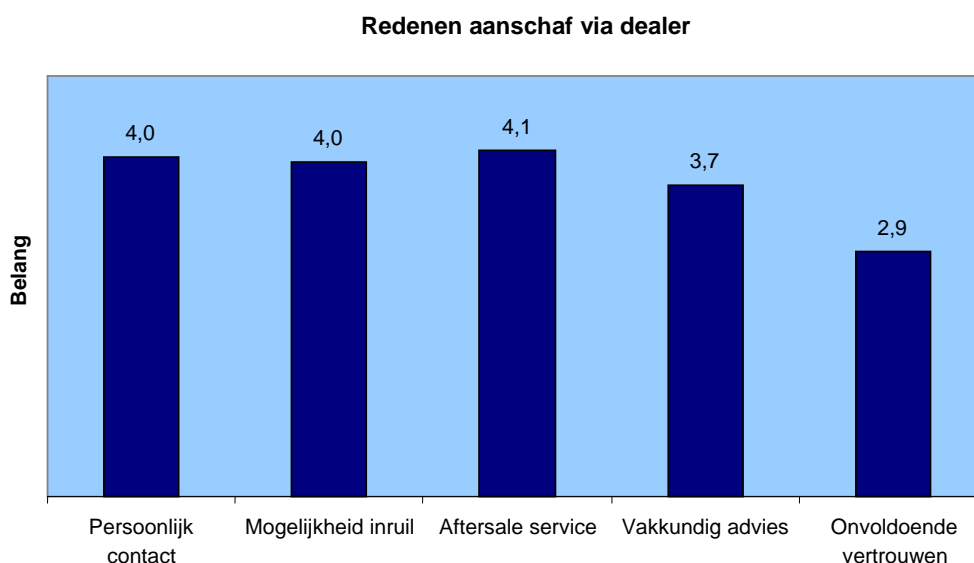
Bijna unaniem wordt aangegeven dat wanneer men gebruik maakt van internet voor de aanschaf van machines, het alleen gebruikte machines zal betreffen. 45% geeft aan überhaupt geen gebruik te maken van het internet als het om de aanschaf van machines gaat. Belemmeringen die weggenomen zouden moeten worden om wel aanschaf via internet te overwegen zijn verschillend. Betaling na aflevering en een bijgeleverd service contract zijn van belang.

Welke belemmeringen wegnemen

Aanschaf via de dealer

Het persoonlijke contact, de mogelijkheid tot inruil, het vakkundige advies en serviceniveau zijn de voornaamste redenen om direct bij de dealer een machine aan te schaffen. Onvoldoende vertrouwen in internet wordt bij deze vraag niet als reden opgegeven.

* De schaalvariatie is op een ranking van 1 – 5, waarbij 1 een lage score vertegenwoordigt en 5 de hoogste score.

3.4 Algemene conclusie

De respondenten die meegedaan hebben aan het door AgroVak geïnitieerde onderzoek, hebben gezien de huidige situatie nog een redelijk vertrouwen in de economie. Hieruit voortvloeiend verwachten zij ook dat hun bedrijven meer dan gemiddeld zullen groeien in de toekomst. Men verwacht deze groei echter algemeen wat minder op te gaan vangen met eigen personeel maar door te gaan investeren in automatisering en mechanisering.

Bij de aanschaf van nieuwe landbouwmachines gaat men af op de eigen ervaring en die van collega-bedrijven. Statische presentaties van leveranciers hebben weinig tot geen effect op de koopoverweging. Als belangrijkste koopmotieven worden genoemd de totale kosten van de investering (aanschafprijs, service/onderhoud) en de levensduur van de machine. De aanschaf doet men het liefst bij de dealer in verband met het persoonlijke contact en mogelijke inruil. Internet is uitsluitend populair wanneer het gaat om de aanschaf van gebruikte machines.